



Etikk og Compliance

Hva betyr åpenhetsloven for din virksomhet?

—

IIA Nettverksmøte

21.10.2021

Beate Hvam-Axelsen, Partner KPMG Norge | Head of Business Integrity & Compliance Services

Linn Aakvik, Manager KPMG Norge | Responsible Supply Chain Services

Eivind Pytte Ødegaard, Direktør KPMG Norge | Head of Responsible Supply Chain Services

Agenda

- 1 Introduksjon: arbeid med risikostyring av eksterne parter et sentralt element i en virksomheters compliance-program
- 2 Kort oppsummering av de viktigste elementene i åpenhetsloven
- 3 To konkrete case for å belyse hva loven innebærer i praksis
- 4 Hva bør virksomheter gjøre for å forberede seg før loven trår i kraft sommeren 2022?
- 5 Spørsmål og diskusjon!

Med dere i dag



Beate Hvam-Axelsen

Partner KPMG Norge
Business Integrity & Compliance

Siv. Ing. med Master & PhD i Telecom. Før hun begynte i KPMG i 2017, 23 års erfaring telekom- og olje & gass-industrien, herunder 5 år som Head of Compliance.

Tel: +47 93 20 89 95
Email: beate.hvam-axelsen@kpmg.no



Linn Aavik

Manager KPMG Norge
Human Rights & Responsible Supply Chain

MSc Global Migration fra UCL. Startet i KPMG i 2020, tidligere erfaring bl.a. fra Etisk handel Norge og BBC Studios.

Tel: +47 404 66 787
Email: linn.aavik@kpmg.no



Eivind Pytte Ødegård

Direktør KPMG Norge
Head of Responsible Supply Chain

MSc Sosiolog fra London School of Economics. Startet i KPMG i 2019, tidligere erfaring fra Posten Norge AS og som grunder i moteindustrien.

Tel: +47 93271277
Email: Eivind.odegard@kpmg.no

Introduksjon

- Arbeid med risikostyring av eksterne parter et sentralt element i en virksomhets compliance-program

Innledning – hva er et “compliance-program?”

Compliance = **etterlevelse** av lover og regler samt interne retningslinjer

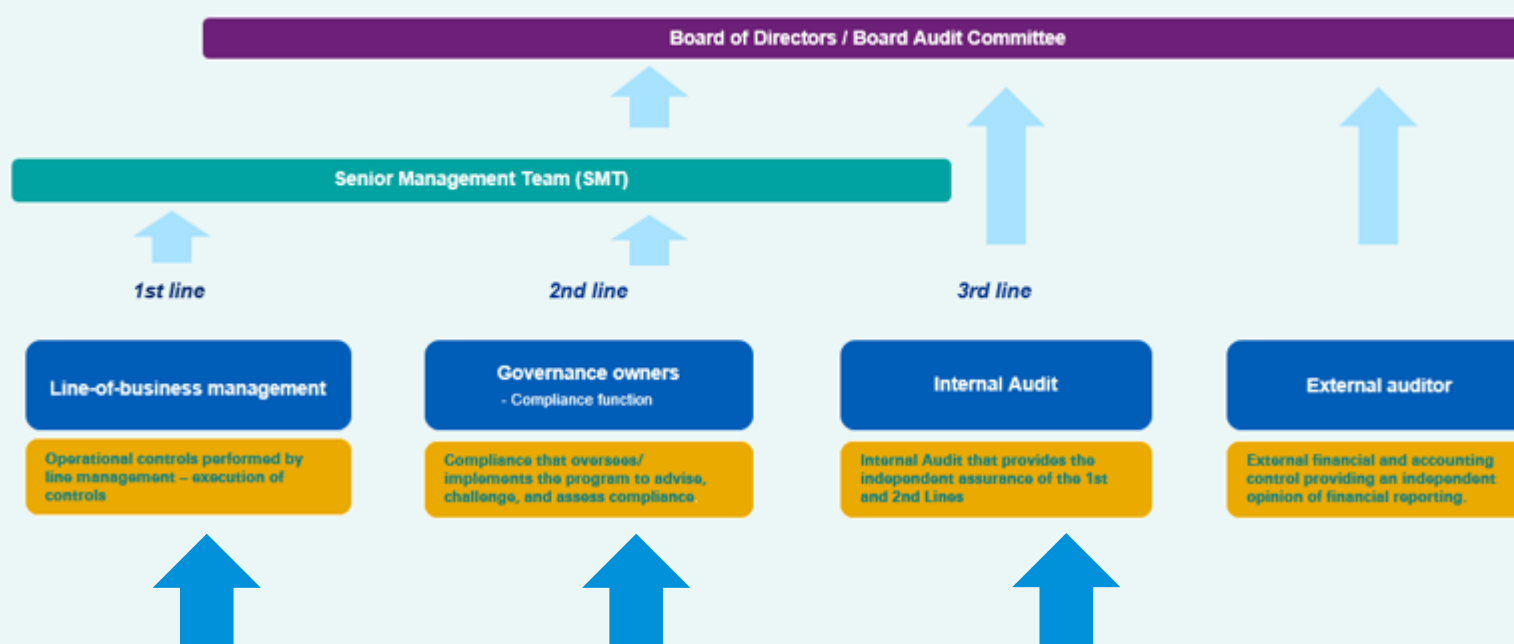
Compliance-programmet bør utformes som et system som tar sikte på å:

- skape og fremme kultur for etisk adferd, og
- forhindre, oppdage og korrigere brudd og brudd på lover, forskrifter og interne retningslinjer
- økende krav i lover og regler, fra banker og samfunnet for øvrig til både **type risiko** programmet skal dekke og **omfang av aktiviteter**: fra fokus primært på korrupsjon, sanksjoner til også å dekke andre former for økonomiske misligheter, slik som hvitvasking, og sosiale og miljømessige forhold, dvs. hele ESG.
- Tyngre krav til forebyggende og avdekkende aktiviteter, eksempel: Åpenhetsloven vedtatt juni 2021

Compliance-program	
Kategorier	Elementer
Styring og kultur (Kontrollmiljø)	Tonen fra toppen
	Kontrollfunksjoner, roller og ansvar
	Etiske retningslinjer, prinsipper og rutiner
Forebygging	Kommunikasjon og trening
	Risikoanalyser – interne forhold og eksterne parter
Avdekking	Varslingsordning
	Bakgrunnsundersøkelser
	Kontrollaktiviteter og monitorering
Respons	Gransking og utbedring

Compliance - roller og ansvar - trelinjemodellen

Compliance-ansvar starter med en sterk compliancekultur med tone & handling fra toppen, og strekker seg over de tre organisasjonslinjene:



Styret skal påse at ledelsen har etablert hensiktsmessig og tilstrekkelig internkontroll

Den øverste ledelsen er ansvarlig for utforming, implementering og forvaltning/utvikling av internkontroll innenfor rammene fastsatt av styret.

Eier og håndterer/behandler risiko knyttet til den daglige driften av virksomheten (herunder compliance-risiko)

Compliance funksjon: **Bistår** og veileder 1.linjen. Holder seg oppdatert på nye krav og forventninger og «ruller ut» **nye retningslinjer, metoder** og verktøy i organisasjonen. I tillegg: Behandler saker som krever en **uavhengig** compliance-vurdering.

Gjennomfører **objektiv og uavhengig bekreftelse** om virksomhetens prosesser for risikostyring, kontroll og governance er hensiktsmessige og effektive

Kort oppsummering av de viktigste elementene i
åpenhetsloven

Ny lov: Næringslivet pålegges å ha fokus på menneskerettigheter

Stortinget vedtok i juni ny åpenhetslov som vil få betydning for en rekke større selskaper. Loven innebærer at næringslivet regelmessig må gjennomføre såkalte aktsomhetsvurderinger for å kartlegge eventuelle negative konsekvenser for menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold.



NGEN INFO: På denne toppen står det bare at den er laget i Kina på vaskelappen. Norske bedrifter kan bli pålagt å informere nøyaktig om hvilken fabrikk som har produsert plagget. Foto: Odd Arne Hartvigsen/TV 2

nrk Nyheter Sport Kultur Humor Distrikt Mer

Norge Siste nytt Dokumentar Klima NRK Ytring

Ny lov kan gi forbrukere rett til å få vite om barnearbeid

I dag mottar regjeringen et forslag til en lovendring som vil gi forbrukere rett til å få svar på om det er en risiko for at barnearbeidere eller slaver har laget produktet de vil kjøpe.



Mer åpenhet: Ny norsk lov pålegger bedrifter å respektere menneskerettighetene i alle ledd av produksjonen. Foto: Solidarity Center 2015 (CC-BY-2.0)



Barn- og familieminister Kjell Inge Røed tar imot rapporten fra utvalgleder Olav Mestad. Foto: Ina Lindahl Nyrud / Norsk Journalistlag

Slik kan journalister bruke den nye åpenhetsloven

Ny lov gir nye muligheter.

Lov om virksomheters åpenhet og arbeid med grunnleggende menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold (åpenhetsloven)



- I juni vedtok Stortinget åpenhetsloven som innfører nye plikter knyttet til menneskerettigheter i **egen virksomhet og leverandørkjeden** for **mer enn 8000 norske virksomheter**. Loven trer i kraft i **juli 2022**
- **Loven introduserer tre hovedplikter:**
 - § 4. Plikt til å utføre aktsomhetsvurderinger
 - § 5. Plikt til å redegjøre for aktsomhetsvurderinger
 - § 6-7. Plikt til å svare på forespørsler fra allmenheten (generelle og produkt-/tjenestespesifikke)
- Aktsomhetsvurderinger er kjernen i loven og innebærer, kort oppsummert, å **identifisere og håndtere risiko** for menneskerettighetsbrudd i egen virksomhet og i leverandørkjeden på en strukturert måte, med fokus på mest alvorlig risiko
- Forbrukertilsynet fører tilsyn med loven og overtredelse kan **straffes med bøter**
- Tydelig trend i retning lignende lovgivning i Europa, særlig relevant er **EUs Sustainable Corporate Governance Initiative**, lovutkast forventet Q4 2021

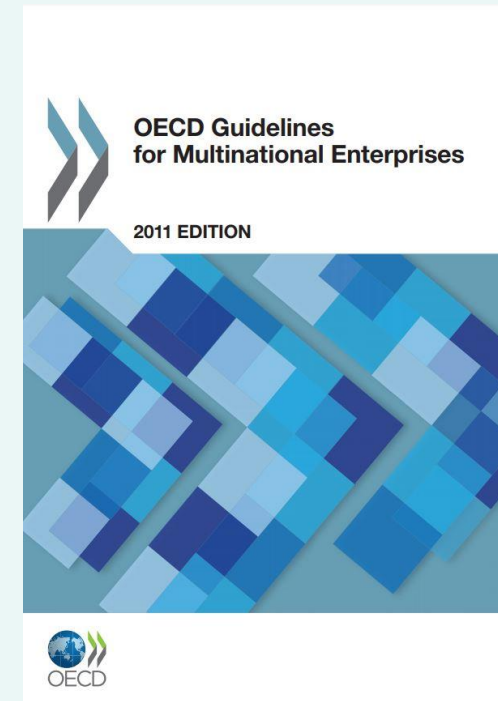
Større virksomheter omfattes:

Med større virksomheter menes virksomheter som omfattes av regnskapsloven § 1-5, eller som på balansedagen overskrider grensene for to av følgende tre vilkår:

1. salgsinntekt: 70 millioner kroner
2. balansesum: 35 millioner kroner
3. gjennomsnittlig antall ansatte i regnskapsåret: 50 årsverk.

Åpenhetsloven §3

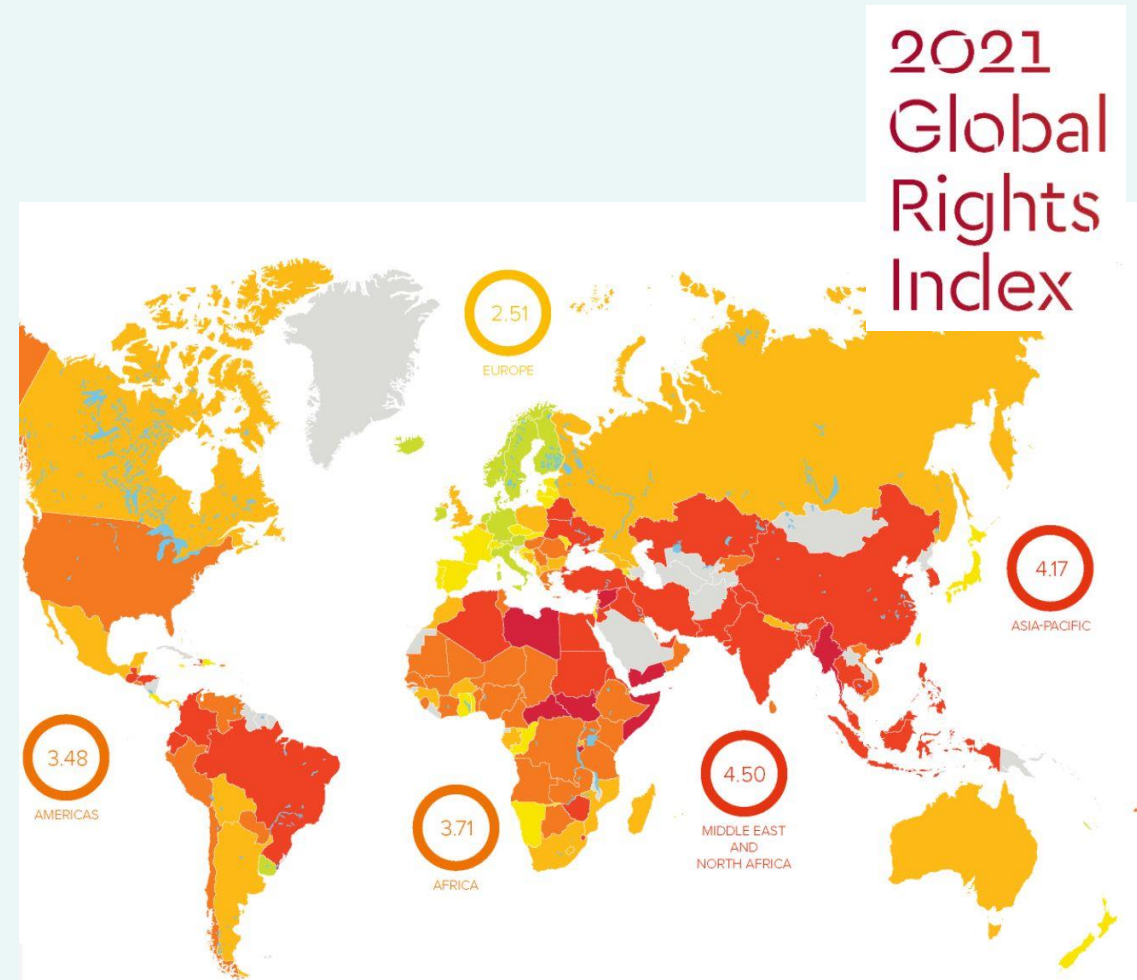
Hva er aktsomhetsvurderinger?



Illustrasjon: Kontaktpunktet for ansvarlig næringsliv (2019), OECDs veileder for Aktsomhetsvurderinger for ansvarlig næringsliv – en innføring

Hva betyr loven i praksis?

- **Offentlige innkjøp:** Loven innebærer en betydelig styrking av LoA §5 om egnede rutiner for å fremme respekt for grunnleggende menneskerettigheter. I praksis vil egnede rutiner nå defineres som aktsomhetsvurderinger, i tråd med OECDs retningslinjer.
- **Økt fokus på arbeidslivskriminalitet:** loven forventes å føre til økt fokus på virksomheters arbeid med arbeidslivskriminalitet i Norge. Det vil forventes at a-krimarbeidet inkluderes i den årlige rapporten om aktsomhetsvurderinger.
- **Økt fokus varer:** loven vil forplikte virksomheter til å vurdere og håndtere risiko for brudd på menneske- og arbeidsrettigheter i hele leverandørkjeden for varer. I praksis vil dette for mange virksomheter bety et betydelig økt fokus «lengre ned» i leverandørkjeden (f.eks. råvareuttak).
- **Sporbarhet – en forutsetning:** loven stiller ikke direkte krav til sporbarhet, men dette vil i praksis være en forutsetning for å utføre tilstrekkelige risikovurderinger, samt å svare ut tjeneste-/produktspesifikke forespørsler



Illustrasjon: 2021 ITUC Global Rights Index

To konkrete case for å belyse hva loven innebærer i praksis

Case I - Innkjøp av materialer

For et utbyggingsprosjekt har det blitt gjort anskaffelser av materialer, blant annet naturstein, stål og trevirke.

Hovedentreprenør har gjort innkjøpene gjennom en norsk agent.

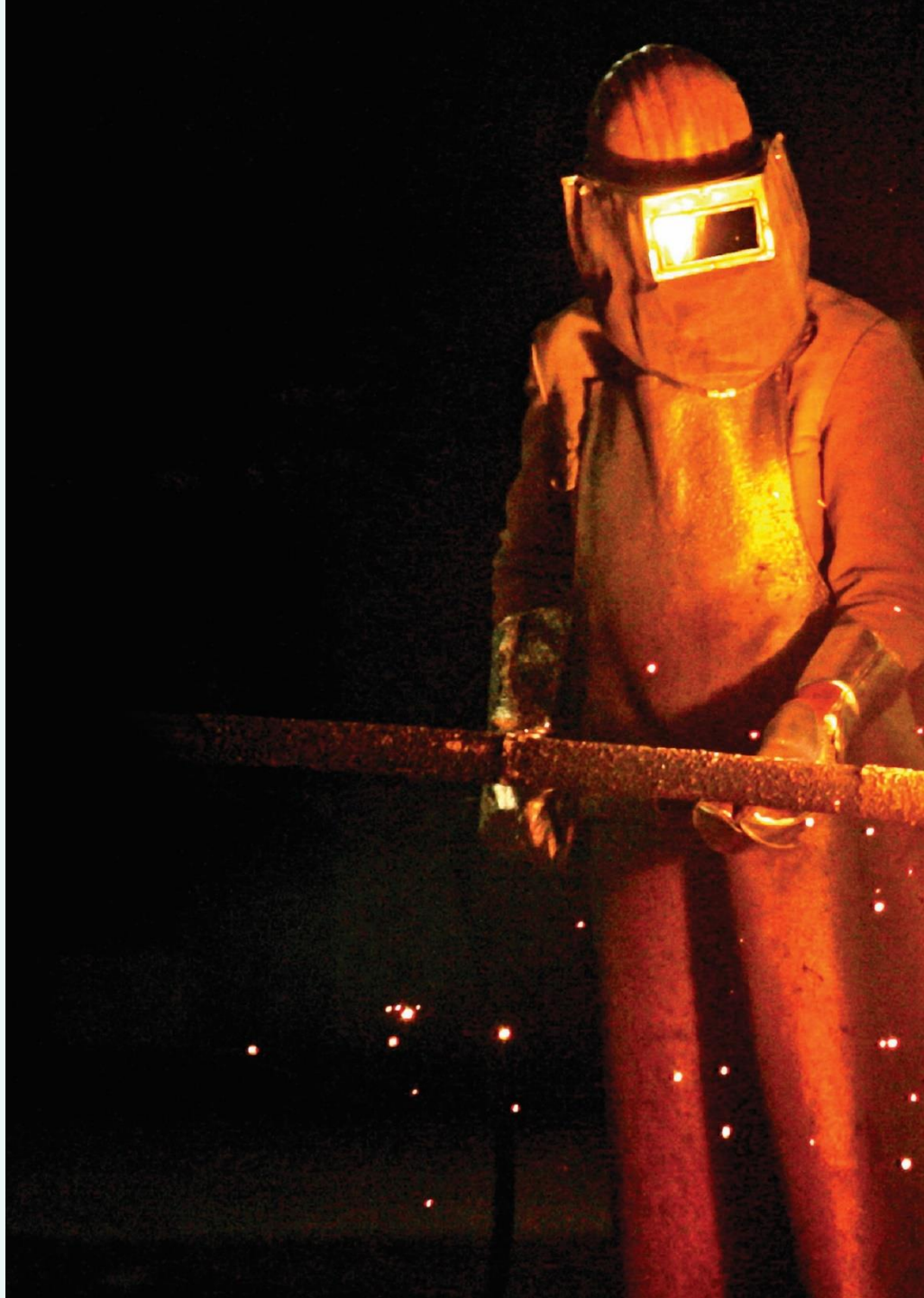
DFØs høyrisikoliste for samfunnsansvar definerer stein og metall som materialer med høy risiko for menneskerettighetsbrudd og trevirke som middels risiko.

Byggherren har identifisert risikoen for menneskerettighetsbrudd, i tråd med åpenhetsloven. Hvordan bør byggherren gå frem nå?



Vår tolkning av forventninger i loven

- *Hvilke krav stiller byggherren til underentreprenørens oppfølging av menneskerettigheter i leverandørkjeden?*
 - *Hvordan kontrolleres oppfølgingen av menneskerettigheter i leverandørkjeden?*
-
- Benytte etiske **kontraktsvilkår**, inkl. sporbarhetskrav, og sette krav om at disse videreføres i leverandørkjeden.
 - Utføre en **risikokartlegging** for menneskerettigheter i innkjøp av materialer
 - Utover overordnet kartlegging krever dette sporbarhet
 - Vurdere eksisterende risikokartlegging i bransjen
 - Revidere hovedentreprenørens aktsomhetsvurdering
 - Ved kontraktsbrudd: **forbedringstiltak** (e.g. hovedentreprenør må oppdatere risikovurdering av leverandører og sette inn tiltak basert på denne)
 - Ved vedvarende kontraktsbrudd: vurdere å skifte agent/leverandører
 - NB – **prekvalifisering og samarbeid** er viktige tiltak!



Case II - lønnstyveri hos leverandør av transporttjenester

- En norsk journalist engasjert av Norges Lastebileierforbund avdekket bla. et mulig lønnstyveri hos Vlantana Norge AS, et norsk datterselskap av Litauiske Vlantana UAB, som er et av Europas største veitransportselskaper.
- Vlantana Norge AS hadde avtale med en rekke norske virksomheter på nasjonale transporter/distribusjon internt i Norge. De fleste medarbeiderne var utenlandske statsborgere.
- Arbeidstakere som utfører godstransport på vei med kjøretøy med totalvekt over 3,5 tonn skal minimum ha allmengjort minstelønn. Transportkjøpere har en påse- og informasjonsplikt knyttet til etterlevelse av allmengjøringsloven.
- KPMG bistod en norsk transportkjøper med rådgivning, samt beregning av kompensasjonsbeløpet sjåførene i Vlantana Norge hadde krav på.
- Sjåførene gikk på et senere tidspunkt til sivil søksmål mot Vlantana Norge AS og ble i tingretten tilkjent betydelige kompensasjonsbeløp. Dommen ble anket av Vlantana Norge.

Key takeaways:

- Ingen av de norske transportkjøperne virker å ha avdekket lønnstyveriet i sine påsekontroller / leverandørrevisjoner.
- En kryssjekk av arbeidsavtale opp mot lønsslipp og timeliste ville imidlertid kunne ha avdekket forholdet.



The screenshot shows a news article from NRK. The title is "52 lastebilsjåførere hevder de ble underbetalt". The sub-headline reads: "52 lastebilsjåførere mener de i flere år ble underbetalt av transportselskapet Vlantana Norge AS. De krever etterbetalt 16 millioner kroner i lønn, feriepenger og pensjon." Below the text is a photograph of a white Vlantana truck with the slogan "WE KNOW THE WAY" on the side. To the right of the photo is a small profile picture of the author, Kjartan Rørslett, a Journalist. Below the photo, there is a caption: "Vlantana mistet både løyver og kunder etter at myndighetene hadde storkontroll. 52 sjåførere hevder at selskapet jukset med timelistene så de fikk mye mindre betalt enn de skulle hatt etter norske regler. FOTO: EIRIK JOHNSON / NRK". The article's publication and update dates are also visible: "Publisert 11. jan. kl. 07:34" and "Oppdatert 19. feb. kl. 11:55".

Vår tolkning av forventninger i loven

- Benytte etiske kontraktsvilkår
- Etterleve informasjonsplikten i leverandørkontrakter i bransjer med allmenngjort minstelønn
- Påseplikt: gjennomføre påsekontroller og opprettholde god kvalitet i dette arbeidet
- Samarbeide med andre oppdragsgivere (i dette tilfellet transportkjøpere) om oppfølging av leverandører og evt. gjennomføring av leverandørrevisjoner (mer omfattende gjennomgang enn påsekontroll).
- Ved kontrakts- og lovbrudd: igangsett forbedringstiltak
- Bidra til gjenoppretting (i dette tilfellet lønnsstyreri)
- Ved vedvarende og alvorlige brudd, vurdere å terminere avtalen, men merk: dette kan gå hardt utover arbeidstakerne som kan risikere å miste sin arbeidsplass.

- Ansvarlig leverandørkjedestyring bør kjennetegnes av kontinuerlig forbedring: også mtp. interne prosesser og system for oppfølging av leverandører



Selv om de ble tilkjent erstatning av tingretten, må de 52 tidligere ansatte nå vente enda lenger på en event...

Vis bildetekst

Lastebilsjåfører i sivil søksmål mot tidligere arbeidsgiver:

52 sjåfører gikk til sak og ble tilkjent erstatning. Nå anker Vlantana Norge dommen

Like før sommeren kom tingretten med sin avgjørelse i et søksmål mot transportselskapet Vlantana Norge. 52 tidligere ansatte sjåfører ble tilkjent hele kravsummen på 16,3 millioner kroner. Dommen ble anket dagen før fristen løp ut.



Stein Inge Stølen

stein.inge.stolen@lomediamedia.no

Publisert 27.09.2021 14:28

Oppdatert 12.10.2021 09:52

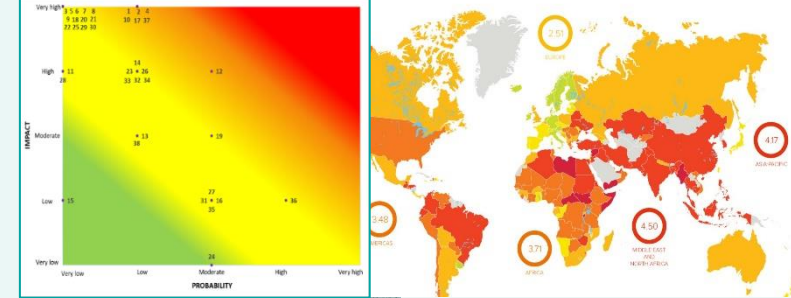
Ledige jobber
i arbeiderbevegelsen



Hva bør virksomheter gjøre for å forberede seg før loven trår i kraft sommeren 2022?

KPMGs anbefalinger

- **Risikovurderinger** med fokus på mennesker i egne operasjoner og i leverandørkjeden er «grunnmuren» i aktsomhetsvurderinger
- En solid risikovurdering gir deg mulighet til å **prioritere** videre innsats og bruke påvirkningskraften der den er størst
- Lag en plan for hvordan håndtere risiko og faktiske brudd: vi anbefaler å utarbeide en «**verktøykasse**» med tiltak som igangsettes avhengig av type risiko og alvorlighetsgrad
- **Digitalisering** effektiviserer håndteringen av store mengder data fra leverandører og evt. underleverandører
- **Samarbeid og dialog:** allier deg med strategiske samarbeidspartnere og begynn å bygge strukturer for dialog med de som berøres av virksomhetens aktiviteter



Spørsmål og diskusjon!



Takk for oss!